

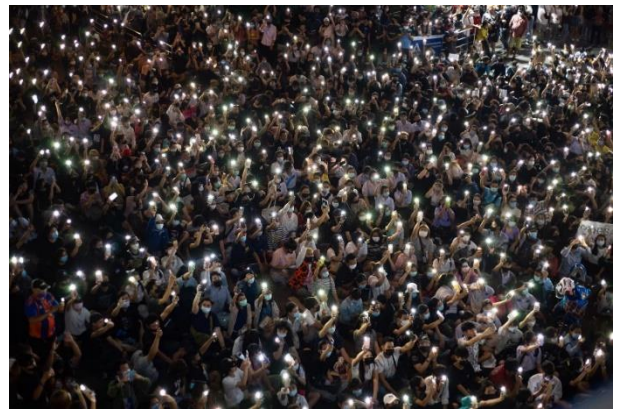
สื่อผสมผสานของสื่อสิ่งพิมพ์ สำนักข่าว และสื่อออนไลน์

กับการเติบโตของขบวนการคนรุ่นใหม่ไทยในทศวรรษ 2560

(Hybrid Printed-News-Social Media and the Rise of the Thai Youth Movement in the 2020s)

กนกรัตน์ เลิศชูสกุล¹

ในปี 2563 ขบวนการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในเมืองไทยได้กลับมาเติบโต มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ใหญ่ที่สุดนับตั้งแต่มีการรัฐประหารในปี 2557 ในครั้งนี้สิตนักศึกษามหาวิทยาลัยและนักเรียนโรงเรียนสามารถจัดการประท้วงที่มีมวลชนสนับสนุนจำนวนมาก และมีการสร้างเครือข่ายคนรุ่นใหม่ที่ยาวขวางทั่วประเทศ และการจัดการชุมนุมที่สร้างสรรค์ทั้งในการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์และกิจกรรมที่หลากหลายสามารถเพื่อเชื่อมโยงคนกลุ่มใหม่ ๆ เข้าสู่การเคลื่อนไหว นอกจากนี้ขบวนการคนรุ่นใหม่ยังนำเสนอข้อเรียกร้องที่ทำลายต่อสถาบันอนุรักษนิยมของไทย มิใช่เพียงการต่อต้านรัฐบาลและตัวผู้นำรัฐบาลเท่านั้น แต่คนรุ่นใหม่ตั้งคำถามกับกรอบคิด สถาบัน และโครงสร้าง ทางสังคมและการเมืองแบบอนุรักษนิยม ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว การศึกษา ศาสนา ระบบราชการ และสถาบันพระมหากษัตริย์²

© JITTIMA LUKBOON

การขยายตัวของ “สื่อใหม่ (new media)” โดยเฉพาะ “สื่อออนไลน์ (social media)” เป็นหนึ่งปัจจัยที่สำคัญในฐานะเครื่องมือการขยายแนวคิดและข้อเรียกร้องของพวกเขาสู่สาธารณะในวงกว้าง แต่อย่างไรก็ดีเมื่อวิเคราะห์ลึกลงไปพบว่าเงื่อนไขสำคัญที่เป็นปัจจัยพื้นฐานและพื้นหลัง (foundation and background factors) ของการขยายตัวของบทบาทสื่อออนไลน์ในขบวนการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ นับตั้งแต่ปี 2563 นั้นคือการขยายตัวของสื่อสิ่งพิมพ์รุ่นใหม่ (new generation printed media) และการผสมผสานระหว่างสื่อสิ่งพิมพ์ สำนักข่าว และสื่อออนไลน์ (hybrid printed-news-social media) ตลอดช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา

¹ ผศ.ดร. กนกรัตน์ เลิศชูสกุล อาจารย์ประจำภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ ประเทศไทย

² กนกรัตน์ เลิศชูสกุล, *สงครามเย็น (ใน)ระหว่าง โบริชชาว* (กรุงเทพฯ: มติชน, 2564).

ในช่วงต้นทศวรรษ 2540 สื่อสิ่งพิมพ์เชิงวิพากษ์รุ่นใหม่เริ่มก่อตัวขึ้น ในระลอกนี้เจ้าของ กองบรรณาธิการ และนักเขียนของสำนักพิมพ์ใหม่ ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นคนรุ่นใหม่ที่ไม่ใช่คนรุ่นทศวรรษ 2510 ไม่ว่าจะเป็นการก่อตั้ง สำนักพิมพ์โอเพ่น (OPEN) สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกันในปี 2546 วารสารการเมืองรายสัปดาห์ A Day Weekly ในปี 2547 ในเครือสำนักพิมพ์และวารสารไลฟ์สไตล์ A Day เนื้อหาของสิ่งพิมพ์รุ่นใหม่เหล่านี้เน้นการวิพากษ์รัฐบาลในขณะนั้น ซึ่งคือ รัฐบาลทักษิณ วิจารณ์แนวทางเสรีนิยมใหม่และทุนผูกขาดในสังคมไทยแบบที่สื่ออื่น ๆ ในกระแสหลักไม่กล้า การเปิดพื้นที่ให้กับการเมืองแนวใหม่ ไม่ว่าจะเป็น การเมืองภาคประชาชน การเมืองเรื่องอัตลักษณ์ การทบทวนแนวคิดแบบเสรีนิยมและแนวทางฝ่ายซ้าย และที่สำคัญที่สุดคือความพยายามทำให้งานเขียนเชิงวิพากษ์การเมืองและปัญหาสังคมเป็นเรื่องเข้าใจง่ายและสนุกสำหรับคนรุ่นใหม่ในวงกว้าง แต่ความพยายามดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จมากนัก แม้ว่าสำหรับวงการสิ่งพิมพ์ในยุค 2540 จะมองสิ่งพิมพ์เหล่านี้ในฐานะตำนาน กลุ่มผู้บริหารยังคงจำกัดอยู่ในคนรุ่นใหม่ฝ่ายก้าวหน้า นอกจากนั้นหลายสำนักพิมพ์ยังไม่สามารถอยู่รอดในทางการเงินและการบริหารจัดการในระยะยาว เช่น สำนักพิมพ์โอเพ่นเผชิญปัญหาแนวทางในการทำงานระหว่างผู้บริหารและต้องปิดตัวลงหลังจากเปิดได้ 8 ปี³ วารสารการเมืองที่ค่อนข้างประสบความสำเร็จในหมู่วัยรุ่นอย่าง A Day Weekly กลับไม่สามารถอยู่ได้ในทางการเงิน ปิดตัวลงภายในเวลาไม่ถึงปีหลังจากเปิดตัวฉบับแรก⁴

หลังการรัฐประหารในปี 2549 และ 2557 เราได้เห็นปรากฏการณ์ใหม่ นั่นคือ การเติบโตขึ้นของสื่อสิ่งพิมพ์รุ่นใหม่ (new generation printed media) ที่ไปไกลกว่าเนื้อหาเพียงวิจารณ์รัฐบาลหรือการผลิตซ้ำวรรณกรรมในทศวรรษ 2510 นอกจากนั้นเรายังเห็นการผสมผสานระหว่างสื่อสิ่งพิมพ์ สำนักข่าว และสื่อออนไลน์ (hybrid printed-news-social media) ซึ่งทั้งหมดกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการก่อตัวขึ้นของขบวนการนักเรียนและนักศึกษาในปี 2563

ปรากฏการณ์แรก คือ การผุดตัวขึ้นของสำนักพิมพ์เชิงวิพากษ์ใหม่ (new generation printed media) ไม่ว่าจะเป็น สำนักพิมพ์ “อ่าน” ซึ่งแตกสาขาจากฟ้าเดียวกัน โดยเน้นผลิตงานด้านวรรณกรรมเชิงวิพากษ์และการวิพากษ์วรรณกรรมที่แหลมคมท้าทายสังคมการเมืองไทยท่ามกลางบริบทความขัดแย้งการเมืองเสื้อเหลือง-แดง⁵ สำนักพิมพ์สมมติซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี 2551 เน้นการแปลและพิมพ์หนังสือจำนวนมากและการ

³ ปณชัย อารีเพิ่มพร, “สำนักพิมพ์ Openworlds ประกาศปิดตัว ผู้ถือหุ้นแยกเปิดสำนักพิมพ์ใหม่ตามความถนัด,” The Standard, เข้าถึงเมื่อ 4 กันยายน 2564, <https://thestandard.co/openworlds-business-closed/>.

⁴ พิณพกา งามสม, “เกิดอะไรขึ้นกับ A day weekly,” ประชาไท, เข้าถึงเมื่อ 4 กันยายน 2564, <https://prachatai.com/journal/2005/06/4334>.

⁵ ตัวอย่างหนังสือที่ขายดีและมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ของสำนักพิมพ์อ่าน ได้แก่ มันทำร้ายเราได้แค่นี้แหละ, รักเอ๋ย, รักสามัญ: บันทึกความผูกพันชั้นราษฎร เป็นต้น

พยายามเผยแพร่สิ่งพิมพ์ที่ต่อมากลายเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสนับสนุนพลังคนรุ่นใหม่⁶ ช่วงประมาณปี 2561 เราได้เห็นการกลับมาของอดีตทีมงานสำนักพิมพ์โอเพ่น ที่แยกตัวมาทำสำนักพิมพ์ใหม่ตามแนวทางของตัวเอง ซึ่งได้แก่สำนักพิมพ์ Bookscape และ Salt สำนักพิมพ์ ในขณะที่ Bookscape เน้นผลิตงานเชิงวิพากษ์ต่อความรู้กระแสหลักในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม⁷ Salt นำเสนองานใหม่ด้านวิทยาศาสตร์และปรัชญาที่ยังไม่มีในสังคมไทย โดยนำเสนอผ่านรูปแบบหนังสือเชิงสาระและนิยายไซไฟ⁸ นอกจากนี้ยังมีสำนักพิมพ์ Illuminations Editions สำนักพิมพ์น้องใหม่ก่อตั้งขึ้นในปี 2561 เน้นตีพิมพ์งานวิชาการเชิงวิพากษ์ของนักวิชาการรุ่นใหม่และแปลงานคลาสสิกและงานสมัยใหม่สายสังคมศาสตร์ระดับโลกที่ไม่เคยแปลเป็นไทยมาก่อน ภายในเวลาไม่กี่ปีสำนักพิมพ์สามารถผลิตสิ่งพิมพ์ใหม่ ๆ ได้เกือบ 40 เล่ม⁹ และตัวอย่างสุดท้ายที่น่าสนใจมากคือ สำนักพิมพ์สำนักนิตินิตสามย่าน ซึ่งเป็นสำนักพิมพ์ของกลุ่มนิตินิตในรั้วจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยภายใต้การนำของนิตินิตนักเคลื่อนไหวอย่าง เนติวิทย์ โชติภัทร์ไพศาล ภายในเวลา 6 ปี นับตั้งแต่เริ่มตั้งสำนักพิมพ์ในปี 2558 สำนักพิมพ์ผลิตหนังสือเกือบ 40 เล่มออกสู่ท้องตลาด สิ่งพิมพ์ส่วนใหญ่เป็นงานเขียนของนิตินิตและการแปลหนังสือด้านประชาธิปไตย สังคมนิยมประชาธิปไตย กรณีศึกษาการต่อต้านเผด็จการและระบอบอำนาจนิยมทั่วโลก¹⁰

---

⁶ จิระเดช โอภาสพันธ์วงศ์, “ต้อง ปิยะวิทย์ ผู้ทำให้ ‘สมมติ’ สำนักพิมพ์ที่ผลิตหนังสือขายยากอยู่รอดครบทศวรรษ,” The Cloud, เข้าถึงเมื่อ 4 กันยายน 2564, <https://readthecloud.co/author/jiradet-ophatphanwong/>; ตัวอย่างหนังสือที่ขายดีและมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ของสำนักพิมพ์สมมติ ได้แก่ 1984, On King and I, ความเป็นมาของความคิดทางการเมืองในสยามไทย เป็นต้น

⁷ ศิวะภาค เจียรวนาลี, “bookscape สำนักพิมพ์ที่เชื่อในความรู้ ศรีทราในหนังสือ,” a day, เข้าถึงเมื่อ 4 กันยายน 2564, <https://adaymagazine.com/bookscape>; ตัวอย่างหนังสือที่ขายดีและมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ของสำนักพิมพ์ bookscape ได้แก่ สามัญสำนึก, หนังสือชุด A Very short introduction ความรู้ฉบับพกพา, ปรัชญา: ประวัติศาสตร์สายธารแห่งปัญญา, นานาประชาธิปไตย เป็นต้น

⁸ Kwanchai Dumrongkwan, “รู้จัก SALT : สำนักพิมพ์นี้มีดีที่เต็ม,” The Matter, เข้าถึงเมื่อ 4 กันยายน 2564, <https://thematter.co/social/salt/48102>; สราวุธรัตน์ ไวกีร์ติ, “Salt Publishing สำนักพิมพ์ใหม่ที่ตั้งใจลุยทางความคิดด้วยปรัชญาและวิทยาศาสตร์,” The Standard, เข้าถึงเมื่อ 4 กันยายน 2564, <https://thestandard.co/salt-publishing/>; ตัวอย่างหนังสือที่ขายดีและมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ของสำนักพิมพ์ Salt ได้แก่ เงินไม่ใช่พระเจ้า, สวนสัตว์กระดาดและเรื่องสั้นอื่นๆ, เศรษฐศาสตร์ความจน เป็นต้น

⁹ ดอกฝน, “จากแท่นขุดเจาะถึงแท่นพิมพ์ : คู่มือกับ “พิพัฒนา พสุธารชาติ” ในวันที่ “Illuminations Editions” เติบโต,” มติชนออนไลน์, เข้าถึงเมื่อ 4 กันยายน 2564, https://www.matichon.co.th/entertainment/news_1070994; ตัวอย่างหนังสือที่ขายดีของสำนักพิมพ์ Illuminations Editions ได้แก่ กษัตริย์ คือ (อะ) ใคร?, เมื่อใดจึงเป็นชาติไทย, จากมือตบถึงนกหวีด, ทฤษฎี กษัตริย์โพธิสัตว์ : เวสสันดรชาดกในประวัติศาสตร์ไทย เป็นต้น

¹⁰ ตัวอย่างหนังสือที่ขายดีและมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ของสำนักพิมพ์นิตินิตสามย่าน ได้แก่ On Tyranny (ว่าด้วยทรราชย์), นักเรียนเล่าในระบบการศึกษาที่แสนดี, จงมีใจที่แกร่งและหัวใจที่อ่อนโยน, ความรับผิดชอบส่วนบุคคลของมนุษย์ใต้เผด็จการ, จากเผด็จการสู่ประชาธิปไตย เป็นต้น

ปรากฏการณ์ที่สอง คือ การผสมผสานระหว่างสื่อสิ่งพิมพ์ สำนักข่าว และสื่อออนไลน์ (hybrid printed-news-social media) ไม่ว่าจะเป็นการผันตัวของอดีตสำนักพิมพ์รุ่นทศวรรษ 2540 ไปสู่การเป็นสำนักข่าวและสื่อออนไลน์ การพยายามปรับตัวให้รอดจากการตกต่ำของยอดขายสื่อสิ่งพิมพ์ หรือการใช้ช่องทางออนไลน์

© JITTIMA LUKBOON

คู่ขนานกับการผลิตสิ่งพิมพ์เพื่อขยายฐานผู้อ่านให้กว้างขวางขึ้น พ้าเดียวกันเริ่มต้นด้วยการใช้เว็บบอร์ดในการสื่อสารประเด็นต่าง ๆ กับคนรุ่นใหม่ ตั้งแต่ยุคแรกของโลกออนไลน์ จนกลายเป็นตำนานเว็บบอร์ดที่นำเสนอแนวคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลและสถาบันอนุรักษนิยมที่แหลมคมที่สุดในช่วงปลายทศวรรษ 2540 พอถึงช่วงทศวรรษ 2550 พ้าเดียวกันเริ่มหันมาใช้

Facebook ในการจัดเสวนาออนไลน์ เผยแพร่เนื้อหาของสื่อสิ่งพิมพ์ของสำนักพิมพ์ไปยังสาธารณะในวงกว้างมากขึ้น สำนักพิมพ์อื่น ๆ เช่น สำนักพิมพ์อ่าน Illuminations Editions และ สมมติ มีการจัดการเปิดตัวหนังสือและเสวนาออนไลน์ รวมทั้งเขียนบทความสั้นที่เชื่อมโยงกับหนังสือชุดใหม่ ๆ เผยแพร่ใน Website and Facebook page สมมติ นอกจากนั้นยังมีการเผยแพร่ 10 หนังสือสำหรับคน 'อยู่ไม่เป็น' รวม 10 บทความไหลดฟรีเกี่ยวกับขบวนการนักศึกษา และ 20 หนังสือ อ่านเบิกเนตร¹¹

นอกจากใช้เครื่องมือออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์หนังสือแล้ว สำนักพิมพ์อย่าง Bookscape ยังขยายไลน์การทำงานไปสู่การทำเว็บไซต์ข้อมูลออนไลน์อย่าง “101” ความรู้คู่ขนานไปกับสำนักพิมพ์ เพื่อนำเสนองานเขียนและซีรีส์บทสัมภาษณ์ออนไลน์ เพื่อนำเสนอผลงานและมุมมองเชิงวิพากษ์ของนักวิชาการ นักเขียน และนักคิดรุ่นใหม่มากมาย ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก สำนักพิมพ์อย่าง A Day ซึ่งก่อนหน้านี้เคยบอบช้ำจากการลงทุนในสื่อสิ่งพิมพ์ ก็ผันตัวจากสื่อสิ่งพิมพ์สู่สำนักข่าวออนไลน์ที่ประสบความสำเร็จและมีชื่อเสียงมากอย่างมากในนาม “The Standard” นอกจากนั้นที่มงานบางส่วนยังแยกตัวไปทำนิตยสารออนไลน์ที่ได้รับความนิยมอย่าง “The Cloud”¹²

นอกจากสำนักพิมพ์แล้ว เว็บบล็อกที่เริ่มต้นมาตั้งแต่ 2548 อย่าง “exteen.com” เริ่มขยับมาทำสำนักข่าวออนไลน์อย่าง “The Matter” ไว้เล่าข่าวรายวัน คู่ขนานไปกับสร้างสำนักพิมพ์ Salmon เปิดร้านหนังสือ

¹¹ “ขบวนการนักศึกษา: ไหลดฟรี 10 บทความ,” สมมติ, เข้าถึงเมื่อ 4 กันยายน 2564, <https://www.sm-thaipublishing.com/content/8386/student-movements-contents>.

¹² ประภาส อยู่เย็น, “จาก a day สู่ The Standard : เคล็ดลับการสร้างแบรนด์ให้เป็นที่รักของ “โหน่ง วงศ์ทอง”,” Beartai, เข้าถึงเมื่อ 4 กันยายน 2564, <https://www.beartai.com/article/tech-article/470108>.

ออนไลน์บนเว็บไซต์ชื่อ “Minimore” มี “Salmon Podcast” เพื่อให้ผู้คนฟังได้เมื่อเขาไม่มีเวลาอ่าน และล่าสุดทำ “CONT.(cont-reading.com)” เว็บไซต์ที่ชวนอ่านสิ่งต่าง ๆ¹³

นอกจากรูปแบบใหม่แล้ว เนื้อหาที่อยู่ในสื่อสิ่งพิมพ์รุ่นใหม่ (new generation printed media) และสื่อแบบการผสมผสานของสื่อสิ่งพิมพ์ สำนักข่าว และสื่อออนไลน์ (hybrid printed-news-social media) ก็นำเสนอเนื้อหา บทวิเคราะห์ และงานวิพากษ์ต่อปัญหาสังคมและการเมืองในบริบทใหม่ ซึ่งเขียนและแปลโดยนักวิชาการและนักเขียนรุ่นใหม่ ที่แตกต่างจากสื่อสิ่งพิมพ์เชิงวิพากษ์ในยุคก่อนทศวรรษ 2540 ไม่ว่าจะเป็น

หนึ่ง กษัตริย์ศึกษา งานจำนวนหลายชิ้นของสำนักพิมพ์อย่าง ฟ้าเดียวกัน Bookscape และ Illuminations Editions พิมพ์งานเขียนและงานแปลหลายเล่มที่เปิดพื้นที่ในการศึกษาสถาบันอนุรักษ์นิยมที่ต้องห้ามจากการวิพากษ์วิจารณ์มานาน เช่น กษัตริย์ คือ (อะ) ใคร?, On King and I (ว่าด้วย The King and I), โฉมหน้าราชาชาตินิยม, สามัญสำนึก เป็นต้น

สอง รัฐวิพากษ์ สำนักพิมพ์และสื่อออนไลน์ รุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาปัญหาในระดับโครงสร้างไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์และวิจารณ์ปัญหาอย่างเป็นระบบ ของ ระบบการศึกษา ระบบราชการ ตุลาการ ทหาร ระบบการเลือกตั้ง รัฐธรรมนูญ และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและศาสนา ในแนวทางและผ่านข้อมูลชุดใหม่ที่เป็นที่นิยมในคนรุ่นใหม่ เช่น เมื่อตุลาการเป็นใหญ่ในแผ่นดิน, ศาลรัฐประหาร : ตุลาการ ระบอบเผด็จการ และนิติรัฐประหาร, เปรมชาติไปโตย: การเมืองไทยระบอบไฮบริด, ศาสนากับความรุนแรง, นักเรียนแล้วในระบบการศึกษาที่แสนดี เป็นต้น

สาม ประวัติศาสตร์ สำนักพิมพ์รุ่นใหม่ผลิตงานประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ในพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ใหม่ ๆ จำนวนมากนับตั้งแต่การรื้อฟื้นประวัติศาสตร์คนธรรมเพื่อท้าทายประวัติศาสตร์ชนชั้นนำ งานที่ท้าทายประวัติศาสตร์นิยมและกษัตริย์นิยมของไทย การตั้งคำถามต่อการรื้อสร้างประวัติศาสตร์ในแบบเรียน เช่น ขุนศึก ศักดินา และพญาอินทรี, ประวัติศาสตร์ความลับ: ความคิดทางการเมืองจากยุคโบราณถึงสมัยใหม่, อาณานิคมสมบูรณาญาสิทธิราชย์, แผนที่สร้างชาติ: รัฐประชาชาติ กับการทำแผนที่หมู่บ้านไทย ในยุคสงครามเย็น, ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกรณีสวรรคต (ฉบับสมบูรณ) เป็นต้น

---

¹³ วชิรวิชัย กิตติชาติพรพัฒน์, “สื่อขนาดเล็กมีโอกาสอยู่รอดง่ายกว่า” ที่ปรกร วุฒิปิทยามงคล ผู้ก่อตั้ง The MATTER,” The Standard, เข้าถึงเมื่อ 4 กันยายน 2564, <https://thestandard.co/news-business-thematter-champ-teepagorn/>; นริศ สุมะมานนท์, “สำนักพิมพ์แชลมอน’ ปลาที่แข็งแรงผู้ช่วยทวนกระแสการเปลี่ยนแปลงของวงการสื่อสิ่งพิมพ์,” Urban Creature, เข้าถึงเมื่อ 4 กันยายน 2564, <https://urbancreature.co/salmon-publishing/>; นภสร ศรีวิลาศ, “รู้จักสำนักพิมพ์แชลมอน ผ่านหนังสือ 13 เล่มที่แทนความเป็นแชลมอนได้ดีที่สุด,” The Cloud, เข้าถึงเมื่อ 4 กันยายน 2564, <https://readthecloud.co/salmon-books/>.

สื่อ การเมืองเปรียบเทียบ สำนักพิมพ์และเว็บไซต์ข้อมูลออนไลน์รุ่นใหม่ ผลิตงานจำนวนมากที่ช่วยขยายเส้นขอบฟ้าของผู้อ่านให้เข้าใจการเมืองและพัฒนาการการเมืองของท้องถิ่น โลก ทั้งการเมืองในสภา นอกสภา การเมืองของคนธรรมดาและผู้ยากไร้ เช่น ความทุกข์ของชาวอุยกูร์ภายใต้คอมมิวนิสต์จีน, เสียงเพรียกหาสิทธิมนุษยชน และ สิบมายาคติอิสราเอล ของสำนักพิมพ์สามย่าน

และ หน่วยงานศึกษาเกี่ยวกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมทั่วโลก สำนักพิมพ์รุ่นใหม่พานักอ่านไปไกลกว่างานเขียนเกี่ยวกับขบวนการภาคประชาชนและคนรุ่นใหม่ที่เพื่อนพู่ในยุคนั้น 2510 หนังสือและข่าวสารข้อมูลข่าวสารชุดใหม่ ๆ เกี่ยวขบวนการเคลื่อนไหวทั่วโลกได้รับการแปล เรียบเรียง และเผยแพร่อย่างกว้างขวาง เช่น กบฏชาวนา: มูลฐานจิตสำนึกในอินเดียนคองคานานิคม, นี่ไม่ใช่เรื่องล้อเล่น: คู่มือกลุ่มขบถต่อต้านการสูญพันธุ์, คู่มือปลุกปั้นเพื่อสร้างสรรค์: กล้องเครื่องมือเพื่อการปฏิวัติ เป็นต้น

แม้ว่าสื่อออนไลน์จะเป็นจุดเริ่มต้นของความสนใจและความตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ผู้เข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง ที่เรียกว่าปรากฏการณ์ “ตาสว่าง” แต่การขยายตัวของสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาและข้อมูลเชิงวิพากษ์ชุดใหม่ ๆ จำนวนมากมายคือทรัพยากรที่สำคัญไม่แพ้กัน ไม่ว่าจะป็นฐานเริ่มต้นและแหล่งข้อมูลสำหรับสื่อออนไลน์เชิงวิพากษ์ และ แหล่งข้อมูลสำหรับคนรุ่นใหม่ทั้งในระดับแกนนำและผู้สนับสนุนการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ ที่เริ่มต้นตื่นตัวทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ แต่ต้องการความรู้ ข้อมูล และแรงบันดาลใจทางการเมืองและสังคมในเชิงลึกซึ่งกว่าสื่อออนไลน์

แม้ว่าสื่อออนไลน์จะเป็นช่องทาง (platform) ในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ แต่การมีช่องทางเพียงอย่างเดียวคงไม่สามารถช่วยกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวทางการเมืองที่สำคัญในปี 2563 ได้ การขยายตัวของเนื้อหาการวิพากษ์วิจารณ์ วิเคราะห์ และเสนอทางออกของสื่อสิ่งพิมพ์รุ่นใหม่ เป็นแรงบันดาลใจและช่วยจัดเตรียมเนื้อหา (content) เชิงวิพากษ์ให้กับนักเขียนและนักหนังสือพิมพ์ในการผลิตสื่อออนไลน์ ที่เป็นจุดเริ่มต้นในความตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ เช่น Twitter เป็นช่องทางสื่อสารของคนรุ่นใหม่มาาก่อนการเคลื่อนไหวในปี 2563 โดยเฉพาะในหมู่คนรุ่นใหม่เพศหญิงที่เป็นแฟนคลับหนังและวงดนตรีเกาหลี่ การขยายตัวเนื้อหาเชิงวิพากษ์และข้อมูลเกี่ยวกับการลุกขึ้นต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพของคนรุ่นเขาในช่วงต้นปี 2563 ผ่าน Twitter ส่งผลให้เยาวชนกลุ่มที่เคยใช้ Twitter เป็นเครื่องมือการเข้าถึงข้อมูลและลงคะแนนโหวตเชียร์ดาราและนักร้องที่ชื่นชอบ กลายเป็นกลุ่มพลังหลักที่สำคัญในขบวนการคนรุ่นใหม่ในปี 2563 หลังเนื้อหาเชิงวิพากษ์ใหม่เข้าสู่ช่องทาง Twitter ไม่ว่าจะป็น สถิติงบประมาณสถาบันพระมหากษัตริย์ ข้อมูลหนังสือเบิกเนตร ประวัติศาสตร์การปฏิวัติ 2475 เหตุการณ์ 14 ตุลา เหตุการณ์ 6 ตุลา และอื่น ๆ รวมทั้งการติดตามข่าวสารการเมืองและการเคลื่อนไหวรายวันผ่านแฮชแท็ก (#) มีอบต่าง ๆ

นอกจากการจัดเตรียมเนื้อหา (content) เชิงวิพากษ์ให้กับสื่อออนไลน์เพื่อกระตุ้นความสนใจทางการเมืองให้กับคนรุ่นใหม่ในวงกว้างแล้ว สื่อสิ่งพิมพ์รุ่นใหม่ยังเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญในการพัฒนาความรู้และทางออกในการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างให้กับคนที่ตื่นตัวทางการเมืองแล้ว ความต้องการบริโภคข้อมูล บทวิเคราะห์ และข้อเสนอใหม่ ๆ เชิงลึกขยายตัวเพิ่มมากขึ้นในหมู่นักอ่านหน้าใหม่ ถึงขนาดช่วงพลิกฟื้นวงการหนังสือ หนังสือเชิงวิพากษ์ขายดีมากขึ้นอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน หนังสือเล่มสำคัญอย่าง *ขุนศึก ศักดินา และพญาอินทรี*, *ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ วัฒนาการรัฐไทย, ขอฟันไฟ ในฝัน อันเหลือเชื่อ* ของสำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน *การเมืองแห่งความหวัง* ของสำนักพิมพ์มติชน *สามัญสำนึก* หนังสือแปลของสำนักพิมพ์ Bookscape¹⁴ และวรรณกรรมแปลอย่าง *1984* และ *Animal Farm* ของสำนักพิมพ์สมมติ กลายเป็นหนังสือขายดีอันดับต้น ๆ ของ ลำดับหนังสือขายดีกระแสหลัก นักเรียนมัธยมเข้าคิวกันซื้อหนังสือในช่วง

© YOSTORN TRIYOS

งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ การอ่านชุดประสบการณ์การเคลื่อนไหวทางการเมืองของประเทศอื่น ๆ ช่วยนำเสนอคำตอบและเป็นกำลังใจให้กับผู้เข้าร่วมชุมนุมทั้งในการสร้างกิจกรรมใหม่ ๆ ของตนเองและการยื่นหยัดสนับสนุนสิทธิเสรีภาพในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่

แม้จะปฏิเสธไม่ได้ว่าสื่อออนไลน์คือปัจจัยสำคัญต่อการก่อตัวและพัฒนาการของขบวนการคนรุ่นใหม่ไทยในทศวรรษ 2560 แต่ความสำเร็จของสื่อออนไลน์มิได้เกิดจากพัฒนาการของเทคโนโลยีในการขยายเครือข่ายที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (network effect) เท่านั้น การเติบโตของสื่อสิ่งพิมพ์เชิงวิพากษ์รุ่นใหม่และการผสมผสานของสื่อสิ่งพิมพ์ สำนักข่าว และสื่อออนไลน์ เป็นปัจจัยเบื้องต้นที่สำคัญที่ทำให้กระแสการเมืองแบบประชาธิปไตย การต่อต้านเผด็จการและชนชั้นนำอนุรักษนิยม แนวคิดเสรีนิยมและสังคมนิยมประชาธิปไตย กลายเป็นแนวคิดกระแสหลักของคนรุ่นใหม่ และนำไปสู่การขยายตัวของขบวนการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในปี 2563 เป็นต้นมา

¹⁴ ณัฐพล ใจจริง, *ขุนศึก ศักดินา และพญาอินทรี* (นนทบุรี: ฟ้าเดียวกัน, 2563); โทมัส เพน, *สามัญสำนึก*, ผู้แปล ภาควดี วีระภาสพงษ์ (กรุงเทพฯ: บุกส์เคป, 2563); ปิยะบุตร แสงกนกกุล, *การเมืองแห่งความหวัง* (กรุงเทพฯ: มติชน, 2562); วัชรวิธานนท์ ทองเทพ, “ประชาชนปลดแอก: กระแสความนิยมหนังสือประวัติศาสตร์การเมืองในกลุ่มคนรุ่นใหม่ เกี่ยวพันอย่างไรกับการชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตย,” BBC ไทย, เข้าถึงเมื่อ 4 กันยายน 2564, <https://www.bbc.com/thai/thailand-53970497>; ณัฐพล ใจจริง, *ขอฟันไฟในฝันอันเหลือเชื่อ* (นนทบุรี: ฟ้าเดียวกัน, 2556); กุลลดา เกษบุญชู มีด, *ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ วัฒนาการรัฐไทย*, ผู้แปล อาทิตย์ เจียมรัตตัญญู (นนทบุรี: ฟ้าเดียวกัน, 2562).

เอกสารอ้างอิง

Kanokrat Lertchoosakul. "The white ribbon movement: high school students in the 2020 Thai youth protests." *Critical Asian Studies* 53, no. 2 (2021): 206-216.

Sinpeng, Aim. "Hashtag activism: social media and the #FreeYouth protests in Thailand." *Critical Asian Studies* 53, no. 2 (2021): 192-205.

กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. *สงครามเย็น (ใน)ระหว่าง โบว์ขาว*. กรุงเทพฯ: มติชน, 2564.

กุลลดา เกษบุญชู มีด. *ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ วิวัฒนาการรัฐไทย*. ผู้แปล อาทิตย์ เจียมรัตตัญญู. นนทบุรี: ฟ้าเดียวกัน, 2562.

จิรเดช โอภาสพันธุ์วงศ์. "ต้อง ปิยะวิทย์ ผู้ทำให้ 'สมมติ' สำนักพิมพ์ที่ผลิตหนังสือขายยากอยู่รอดครบ ทศวรรษ." เข้าถึงเมื่อ 4 กันยายน 2564. <https://readthecloud.co/author/jiradet-ophatphanwong/>.

ณัฐพล ใจจริง. *ขอมันไว้ในมันอันเหลือเชื่อ*. นนทบุรี: ฟ้าเดียวกัน, 2556.

----- *ขุนศึก คักคินา และพญาอินทรี*. นนทบุรี: ฟ้าเดียวกัน, 2563.

ดอกฝน. "จากแท่นขุดเจาะถึงแท่นพิมพ์ : คู่กับ "พิพัฒน์ พสุธารชาติ" ในวันที่ "Illuminations Editions" เติบโต." เข้าถึงเมื่อ 4 กันยายน 2564. https://www.matichon.co.th/entertainment/news_1070994.

โทมัส เพน. *สามัญสำนัก*. ผู้แปล ภาควดี วีระภาสพงษ์. กรุงเทพฯ: บุกส์เคป, 2563.

นภสร ศรีวิลาศ. "รู้จักสำนักพิมพ์แซลมอน ผ่านหนังสือ 13 เล่มที่แทนความเป็นแซลมอนได้ดีที่สุด." เข้าถึงเมื่อ 4 กันยายน 2564. <https://readthecloud.co/salmon-books/>.

นริศ สุมะมานนท์. "'สำนักพิมพ์แซลมอน' ปลาที่แข็งแรงผู้ว่ายทวนกระแสการเปลี่ยนแปลงของวงการสิ่งพิมพ์." เข้าถึงเมื่อ 4 กันยายน 2564. <https://urbancreature.co/salmon-publishing/>.

ปณชัย อารีเพิ่มพร. "สำนักพิมพ์ Openworlds ประกาศปิดตัว ผู้ถือหุ้นแยกเปิดสำนักพิมพ์ใหม่ตามความถนัด." เข้าถึงเมื่อ 4 กันยายน 2564. <https://thestandard.co/openworlds-business-closed/>.

ประกาศ อยู่เย็น. "จาก a day สู่ The Standard : เคล็ดลับการสร้างแบรนด์ให้เป็นที่รักของ "โหน่ง วงศ์ทอง". " เข้าถึงเมื่อ 4 กันยายน 2564. <https://www.beartai.com/article/tech-article/470108>.

ปิยบุตร แสงกนกกุล. *การเมืองแห่งความหวัง*. กรุงเทพฯ: มติชน, 2562.

พิณพกา งามสม. “เกิดอะไรขึ้นกับ A day weekly.” เข้าถึงเมื่อ 4 กันยายน 2564.
<https://prachatai.com/journal/2005/06/4334>.

วชิรวิชัย กิตติชาติพรพัฒน์. “สื่อขนาดเล็กมีโอกาสอยู่รอดง่ายกว่า” ที่ปกร วุฒิปิทยามงคล ผู้ก่อตั้ง The MATTER.” เข้าถึงเมื่อ 4 กันยายน 2564. <https://thestandard.co/news-business-thematter-champ-teepagorn/>.

วัชรานนท์ ทองเทพ. “ประชาชนปลดแอก: กระแสความนิยมหนังสือประวัติศาสตร์การเมืองในกลุ่มคนรุ่นใหม่ เกี่ยวพันอย่างไรกับการชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตย.” เข้าถึงเมื่อ 4 กันยายน 2564.
<https://www.bbc.com/thai/thailand-53970497>.

ศิระภาค เจียรวานาลี. “bookscape สำนักพิมพ์ที่เชื่อในความรู้ ศรัทธาในหนังสือ.” เข้าถึงเมื่อ 4 กันยายน 2564.
<https://adaymagazine.com/bookscape>.

สมมติ. “ขบวนการนักศึกษา: โหลดฟรี 10 บทความ.” เข้าถึงเมื่อ 4 กันยายน 2564. <https://www.sm-thaipublishing.com/content/8386/student-movements-contents>.

สรายุรัตน์ ไร่เกียรติ. “Salt Publishing สำนักพิมพ์ใหม่ที่ตั้งใจกรุยทางความคิดด้วยปรัชญาและวิทยาศาสตร์.” เข้าถึงเมื่อ 4 กันยายน 2564. <https://thestandard.co/salt-publishing/>.

Kwanchai Dumrongkwan. “รู้จัก SALT : สำนักพิมพ์นี้มีดีที่เค็ม.” เข้าถึงเมื่อ 4 กันยายน 2564.
<https://thematter.co/social/salt/48102>.